

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
CZWARTA SEKCJA

Sprawa RYCHLICCY przeciwko POLSCE¹

(SKARGA nr 51599/99)

WYROK – 18 maja 2004 r.

W sprawie Rychliccy przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba
złożona się z następujących sędziów:

Sir Nicolas Bratza, *Przewodniczący*,

Pani V. Strážnická,

Pan J. Casadevall,

Pan R. Maruste,

Pan L. Garlicki,

Pan S. Pavlovschi

Pani E. Fura-Sandström, *sędziowie*

oraz Pan M. O'Boyle, *Kanclerz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu niejawnym 27 kwietnia 2004 r., wydaje następujący
wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 51599/99) wniesionej 8 stycznia 1999 r.
przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie artykułu 34
Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności
(„Konwencja”) przez dwójkę obywateli polskich, panią Jolantę Rychlicką oraz
pana Ryszarda Rychlickiego („skarżący”).

¹ Wyrok stanie się prawomocny na podstawie warunków określonych w artykule 44 § 2 Konwencji.

2. Rząd Polski reprezentowany był przez pełnomocnika, pana J. Wołasiewicza.

3. Skarżący zarzucali, *inter alia*, w oparciu o artykuł 6 § 1 Konwencji, że postępowanie odszkodowawcze w ich sprawie trwało zbyt długo.

4. Skarga została przydzielona Czwartej Sekcji Trybunału (artykuł 52 § 1 Regulaminu Trybunału). Wewnątrz tej Sekcji ustanowiono Izbę (artykuł 27 § 1 Konwencji), która miała zająć się sprawą zgodnie z artykułem 26 § 1 Regulaminu Trybunału.

5. Decyzją z 7 maja 2002 r. Trybunał uznał skargi za częściowo dopuszczalne.

6. Skarżący oraz Rząd przedłożyli stanowiska co do meritum (artykuł 59 § 1 Regulaminu Trybunału).

7. 1 listopada 2001 r. Trybunał zmienił skład Sekcji (artykuł 25 § 1 Regulaminu). Niniejsza sprawa została przydzielona do nowo utworzonej Czwartej Sekcji (artykuł 52 § 1 Regulaminu Trybunału).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

8. Skarżący są małżeństwem mieszkającym w Goleniowie.

9. 2 października 1988 r. skarżący został poważnie ranny w wypadku samochodowym w czasie pełnienia zawodowej służby wojskowej w jednostce G. 3 listopada 1988 r. śledztwo w sprawie wypadku zostało umorzone z powodu śmierci kierowcy, który spowodował wypadek.

10. W wyniku wypadku, skarżący stał się niepełnosprawnym. 14 grudnia 1989 r. wojskowa komisja zdrowotna oceniła, że skarżący doznał 100% uszczerbku na zdrowiu. Utracił mowę, stał się tetraplegikiem (osoba z porażeniem czterokończynowym) i cierpi na depresję. 10 kwietnia 1990 r. skarżący przestał pracować w wojsku.

11. 23 listopada 1992 r. jednostka wojskowa G. poinformowała Państwowy Zakład Ubezpieczeń (dalej jako PZU) o wypadku oraz zwróciła się o informację co do możliwych świadczeń ubezpieczeniowych, jakie mogły należeć się skarżącemu.

12. 2 lutego 1993 r. skarżąca, działając także w imieniu męża, złożyła do Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie pozew o odszkodowanie przeciwko jednostce G. oraz przeciwko oddziałowi ZUS w Stargardzie Szczecińskim. Domagała się także przyznania jej comiesięcznego zasiłku, ponieważ musiała zrezygnować z pracy w celu sprawowania pełnej opieki nad mężem. Przedłożyła pełnomocnictwo sporządzone przez jej męża. 12 maja 1993 r. sąd wezwał

skarżącego do sprecyzowania strony pozwanej.

13. 11 czerwca 1993 r. Sąd Wojewódzki w Szczecinie zwolnił skarżących z opłat sądowych.

14. 23 lutego 1994 r. skarżący zwrócili się do sądu o wyznaczenie w sprawie terminu rozprawy.

15. 8 grudnia 1994 r. sąd zarządził doręczenie pozwanym odpisów pozwu.

16. 29 grudnia 1994 r. drugi pozwany, oddział ZUS w Stargardzie Szczecińskim, złożył do sądu odpowiedź na pozew. 5 stycznia 1995 r. jednostka wojskowa G. przedłożyła do sądu swoją odpowiedź na pozew skarżących, a 10 stycznia 1995 r. dalsze pismo procesowe. 21 stycznia 1995 r. sąd zwrócił się do skarżącego o zajęcie stanowiska wobec odpowiedzi na pozew.

17. 15 marca 1995 r. oddział ZUS w Stargardzie Szczecińskim zwrócił się do sądu o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanego oddziału ZUS w Goleniowie.

18. 10 kwietnia 1995 r. skarżący zawarli ugodę z oddziałem ZUS w Goleniowie, zgodnie z którą mieli otrzymać kwotę 20 000 zł oraz comiesięczną rentę.

19. 15 listopada 1995 r. sąd wezwał oddział ZUS w Goleniowie do wzięcia udziału w postępowaniu w charakterze pozwanego. 16 stycznia 1996 r. pozew został doręczony trzeciemu pozwanemu. 19 lutego 1996 r. oddział ZUS w Goleniowie przedłożył pismo procesowe, w którym domagał się umorzenia postępowania przeciwko niemu, mając na uwadze ugodę z 10 kwietnia 1995 r.

20. 12 kwietnia 1996 r. sąd postanowił, że skarżącemu zostanie doręczona odpowiedź na pozew i wyznaczył termin rozpraw na 4 lipca 1996 r.

21. 13 maja 1996 r. skarżący zwrócili się do Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie o przekazanie sprawy do prowadzenia, z uwagi na inwalidztwo skarżącego, Sądowi Rejonowemu w Goleniowie, który znajdował się w ich sąsiedztwie. 17 lipca 1995 r. Sąd Wojewódzki w Szczecinie poinformował skarżących, że zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa sprawa musi być prowadzona przed Sądem Wojewódzkim w Szczecinie. Sąd ten był kompetentny do rozpatrzenia sprawy z uwagi na wysokość kwoty roszczenia.

22. 25 lipca 1996 r. przeprowadzona została pierwsza rozprawa. Sąd umorzył postępowanie w stosunku do oddziału ZUS w Goleniowie i zwrócił się do skarżących o sprecyzowanie ich roszczenia w stosunku do oddziału ZUS w Stargardzie. Sąd uwzględnił także wniosek skarżących o ustanowienie im adwokata z urzędu. 20 sierpnia 1996 r. miejscowa rada adwokacka wyznaczyła Z. K. do prowadzenia sprawy. 4 października 1996 r. sąd zarządził doręczenie mu dokumentów dotyczących sprawy. 3 stycznia 1996 r. sąd ponaglił Z. K. o przedstawienie stanowiska skarżących.

23. 18 lutego 1997 r. adwokat ustanowiony w sprawie do reprezentowania skarżącego z urzędu przedłożył do sądu pismo procesowe z imieniu powodów.

Sąd wezwał go do sprecyzowania roszczenia i uzupełnienia braków pisma. 2 kwietnia 1997 r. sprecyzował on roszczenia odszkodowawcze skarżących na 60 000 zł. 28 maja 1997 r. zarządził, by pismo procesowe zostało doręczone pozwanym.

24. 2 lipca 1997 r. skarżący cofnął swój pozew wobec oddziału ZUS w Goleniowie.

25. Następna rozprawa została przeprowadzona 30 października 1997 r. Sąd zarządził sporządzenie opinii biegłego odnośnie szkód w zdrowiu skarżącego spowodowanych wypadkiem, możliwości polepszenia jego zdrowia, jeżeli byłoby to w ogóle możliwe, w przyszłości oraz koniecznej rehabilitacji. Zarządził także dostarczenie dokumentów leczenia skarżącego ze szpitala wojskowego. Dokumentacja została przedłożona 15 listopada 1997 r. 22 kwietnia 1998 r. sąd zwrócił się do innego szpitala o dostarczenie stosownej dokumentacji medycznej.

26. Na następnej rozprawie, 15 lipca 1998 r., adwokat skarżącego sprecyzował podstawę prawną roszczenia skarżącego. Twierdził, że fakt nieinformowania ZUS przez jednostkę wojskową skarżącego o wypadku spowodował, iż skarżący nie otrzymał odszkodowania, do którego był uprawniony na podstawie nieobowiązkowej polisy ubezpieczeniowej. Na rozprawie sąd uchylił postanowienie z 30 października 1997 r. o zamiarze skierowania sprawy do biegłego. Ponadto, biorąc pod uwagę podstawę prawną roszczenia skarżących, zwrócił się do oddziału ZUS w Stargardzie o dostarczenie akt szkodowych. 5 października 1998 r. oddział ZUS w Stargardzie dostarczył dokumentację.

27. 2 listopada 1999 r. sąd umorzył postępowanie wobec oddziału ZUS w Stargardzie. Skarżący złożyli zażalenie, argumentując, że postępowanie nie mogło być umorzony, ponieważ oddział ZUS nie wyraził na to swojej zgody. 15 grudnia 1998 r. sąd zwrócił się do adwokata skarżących o uzupełnienie braków formalnych zażalenia. 19 lutego 1999 r. akta sprawy zostały przekazane do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. 9 marca 1999 r. sąd ten wezwał adwokata skarżących do uzupełnienia pozostałych braków w zażaleniu. 13 kwietnia 1999 r. Sąd Apelacyjny uchylił postanowienie z 2 listopada 1999 r.

28. 14 czerwca 1999 r. oddział ZUS w Stargardzie złożył wniosek o umorzenie wobec niego postępowania. W związku z tym 27 lipca 1999 r. sąd umorzył postępowanie.

29. Następna rozprawa wyznaczona na 21 stycznia 2000 r. została odroczone z powodu choroby adwokata skarżących. 21 lutego 2000 r. sąd zwrócił się do miejscowej rady adwokackiej o wyznaczenie innego adwokata i 21 marca 2000 r. Okręgowa Rada Adwokacka w Szczecinie wyznaczyła do prowadzenia sprawy panią E. W.G.

30. 26 maja 2000 r. jednostka wojskowa G-1 poinformowała sąd, że jednostka G. została rozwiązana, a jednostka G-1 nie jest jej następcą prawnym. Na

rozprawie 29 maja 2000 r. sąd zawiesił postępowanie w celu ustalenia następcy prawnego jednostki wojskowej G. 20 lipca 2000 r. przewodniczący wydziału cywilnego sądu ustalił, że w rzeczywistości jednostka G-1 była następcą prawnym rozwiązanej jednostki G. Na rozprawie przeprowadzonej 21 września 2000 r. sąd dopuścił dowód z akt szkodowych znajdujących się w ZUS, zamknął rozprawę i odroczył wydanie wyroku do 29 września 2000 r.

31. 29 września 2000 r. sąd wydał wyrok, w którym oddalił roszczenia skarżących, stwierdzając, że bezczynność jednostki wojskowej G. nie miała wpływu na odpowiedzialność ubezpieczyciela w ramach ubezpieczenia nie-obowiązkowego.

32. 22 listopada 2000 r. skarżący złożyli, za pośrednictwem Sądu Okręgowego w Szczecinie, apelację do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu.

33. 25 kwietnia 2001 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację skarżących.

34. 29 maja 2001 r. skarżący zwrócili się do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu o zwolnienie ich z opłaty za wniesienie kasacji. 20 sierpnia 2001 r. skarżący zwrócili się do miejscowej rady adwokackiej o wyznaczenie innego adwokata do wniesienia kasacji.

35. Nieokreślonego dnia sąd umorzył postępowanie dotyczące wniesienia kasacji. Skarżący odwołali się od tej decyzji.

36. Strony nie przedstawiły dalszych informacji dotyczących postępowania. Wydaje się, iż postępowanie toczy się nadal.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

37. Skarżący zarzucali, że długość postępowania była niezgodna z wymogiem „rozsądnego terminu”, przewidzianym w artykule 6 § 1 Konwencji, który w omawianym zakresie przewiduje:

„Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ..., każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd...”.

A. Stanowiska stron

38. Odnosząc się do stopnia skomplikowania sprawy Rząd twierdził, że nie była ona szczególnie skomplikowana.

39. W odniesieniu do postępowania skarżących Rząd uznał, że skarżący nie przyczynili się do przedłużenia postępowania.

40. Ustosunkowując się do postępowania władz, Rząd był zdania, że władze sądowe działały z należytą starannością przy rozpatrywaniu sprawy skarżących.

41. Skarżący podkreślali długie okresy bezczynności sądu.

42. W konkluzjach Rząd twierdził, że postępowanie nie miało dla skarżących szczególnej wagi, ponieważ w kwietniu 1995 r. została im wypłacona z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia kwota 20 000 zł (co stanowiło wtedy równowartość ok. 40 000 franków francuskich). Dlatego też to, czego dochodzili w niniejszym postępowaniu dotyczącym świadczeń z tytułu nieobowiązkowego ubezpieczenia od wypadku, miało jedynie charakter materialny. W związku z tym, prowadzenie postępowania nie wymagało szczególnej staranności ze strony sądów.

43. W kontekście twierdzeń Rządu, skarżąca twierdziła, że jej mąż stał się całkowicie niepełnosprawny, wymagał ciągłej opieki i pomocy innych osób, ona zaś sprawowała nad nim stałą opiekę, a ich sytuacja materialna była bardzo ciężka.

B. Ocena Trybunału

1. Okres podlegający rozpatrzeniu

44. Trybunał zauważa, że postępowanie zostało wszczęte 2 lutego 1993 r. i toczy się nadal. Trwa już więc 11 lat i miesiąc, z czego 10 lat i ponad 10 miesięcy przypadają na okres po 1 maja 1993 r., kiedy weszła w życie deklaracja Polski o uznaniu prawa do skargi indywidualnej.

2. Rozsądna długość trwania postępowania

45. Trybunał przypomina, że rozsądna długość trwania postępowania musi być oceniona w świetle szczególnych okoliczności sprawy i z uwzględnieniem kryteriów ustalonych w orzecznictwie Trybunału, w szczególności stopnia zawłości sprawy, postępowania skarżącego i właściwych władz oraz wagi postępowania dla skarżącego (patrz m.in. wyrok *Frydlender przeciwko Francji* [GC], nr 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII; *Zwierzynski przeciwko Polsce*, nr 34049/96, 19 czerwca 2001 r., § 41; *Zawadzki przeciwko Polsce*, nr 34158/96, 20 grudnia 2001 r., § 69).

46. Odnosząc się do stopnia skomplikowania sprawy, Trybunał podziela pogląd Rządu, że sprawa nie była szczególnie skomplikowana.

47. Odnośnie postępowania skarżących Trybunał zauważa, że mimo iż adwokat skarżących wykazał się pewnym brakiem staranności, nie przyczynili się oni znacząco do długości trwania postępowania.

48. Ustosunkowując się do postępowania władz, Trybunał zauważa po pierwsze, że od 11 czerwca 1993 r. do 8 grudnia 1994 r. nie było postępów w postę-

powaniu. Dopiero 8 grudnia 1994 r. sąd zarządził, by pozew został dostarczony pozwanym. Stało się to rok i dziesięć miesięcy po wniesieniu go do sądu.

49. Trybunał zauważa, że nie było postępów w postępowaniu w ciągu 1995 r.; w tym roku sąd podjął jedynie decyzję o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze pozwanego innego oddziału zakładu ubezpieczeniowego.

50. Trybunał zauważa, że drugi pozwany złożył do sądu odpowiedź na pozew 19 lutego 1996 r., a dopiero 12 kwietnia 1996 r. sąd zarządził jej dostarczenie skarżącym.

51. Ponadto Trybunał zauważa, że pierwsza rozprawa co do meritum sprawy została przeprowadzona 26 lipca 1996 r., a więc ponad trzy lata i pięć miesięcy od rozpoczęcia sprawy.

52. Dodatkowo, w stosunku do pisma procesowego złożonego 2 kwietnia 1997 r. przez adwokata z urzędu skarżących, sąd dopiero 28 maja 1997 r. podjął decyzję o dostarczeniu go pozwanym.

53. Trybunał zauważa, że 2 listopada 1998 r. Sąd Wojewódzki w Szczecinie wydał postanowienie o umorzeniu postępowania w stosunku do jednego z pozwanych. Postanowienie to zostało uchylone przez sąd apelacyjny w wyniku odwołania skarżących. Podstawą uchylecia było to, że pozwany nie wyraził zgody na umorzenie postępowania. Nowe, identyczne w treści postanowienie, zostało wydane 14 lipca 1999 r., a więc po siedmiu miesiącach. W tym czasie w sprawie nie podejmowano żadnych czynności.

54. Ponadto, pomiędzy wydaniem 14 lipca 1999 r. decyzji o charakterze proceduralnym a następną rozprawą, która odbyła się 29 maja 2000 r., nastąpił kolejny okres bezczynności.

55. Rozpatrując wagę postępowania dla skarżących, Trybunał nie może zaakceptować argumentów Rządu. Należy mieć na uwadze ogólne okoliczności sprawy, w szczególności fakt, że w wyniku wypadku skarżący stał się całkowicie niepełnosprawny. Uwzględniając to, że skarżącym przyznano w 1995 r. odszkodowanie, nie można jednak uznać, że było ono wystarczające dla zrekompensowania im w całości następstw wypadku, biorąc pod uwagę jakość życia skarżącego oraz ograniczone perspektywy.

56. Oceniając wszystkie przedłożone dowody, Trybunał uznaje, że „rozsądny termin” w rozumieniu artykułu 6 Konwencji został przekroczony. Doszło więc do naruszenia artykułu 6 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

57. Artykuł 41 Konwencji przewiduje:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał

orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

58. Skarżący domagali się 516 000 zł tytułem rekompensaty za szkody materialne i niematerialne. Wskazywali, że żądana kwota uwzględniała cierpienie i stres spowodowany nadmierną długością postępowania. Na kwotę tę składały się także 60 000 zł z tytułu polisy ubezpieczeniowej oraz dożywotnia renta w wysokości 2 000 zł miesięcznie. Skarżący wskazywali na swoją trudną sytuację materialną oraz na fakt, że skarżący stał się całkowicie niepełnosprawny, a jego stan zdrowia wymagał nieprzerwanej opieki i pomocy.

59. Rząd zauważył, że nie istniał związek przyczynowy pomiędzy roszczeniami skarżących o odszkodowanie a domniemanym naruszeniem Konwencji. Uważał ponadto, że roszczenia skarżących były wygórowane. Rząd twierdził, że szkoda powinna być oceniona w świetle właściwego orzecznictwa Trybunału, innych spraw przeciwko Polsce oraz z uwzględnieniem krajowych warunków ekonomicznych.

60. Trybunał zauważył, że brak jest związku przyczynowego pomiędzy faktami, w odniesieniu do których zostało stwierdzone naruszenie Konwencji a szkodą materialną, za którą skarżący domagali się odszkodowania. Na podstawie przedstawionych dowodów, Trybunał stwierdza w konkluzji, że skarżący nie udowodnili, iż podnoszona szkoda materialna była spowodowana przez długość postępowania. W konsekwencji nic nie uzasadnia przyznania im jakiegokolwiek świadczenia z tego tytułu (patrz *Kudła przeciwko Polsce* [WI], no. 30210/96, § 164, ECHR 2000-X).

61. Z drugiej strony Trybunał przyznaje, że skarżący mogli doznać szkód niematerialnych wskutek długości trwania postępowania. W związku z tym, Trybunał uważa, że uwzględniając szczególne okoliczności niniejszej sprawy oraz orzekając na zasadzie słuszności, skarżącym należy przyznać 8 000 EUR.

B. Koszty i wydatki

62. Skarżący nie domagali się zwrotu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu.

C. Odsetki za zwłokę

63. Trybunał uważa, że odsetki z tytułu zwłoki w wypłacie zadośćuczynienia powinny być ustalone zgodnie z marginalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje*, że doszło do naruszenia artykułu 6 § 1 Konwencji;

2. *Uznaje*, że

- (a) pozwane państwo ma wypłacić skarżącym, z tytułu szkód niematerialnych, w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, 8.000 EUR (osiem tysięcy euro), które będą przeliczone na walutę polską, według kursu z dnia realizacji wyroku, plus jakikolwiek podatek, jaki może być pobrany;
- (b) zwykłe odsetki według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe będą płatne od tej sumy od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty;

3. *Oddala* pozostałą część żądania skarżących dotyczącą zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie 18 maja 2004 r., zgodnie z artykułem 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kancierz Sekcji

Nicolas BRATZA
Przewodniczący